

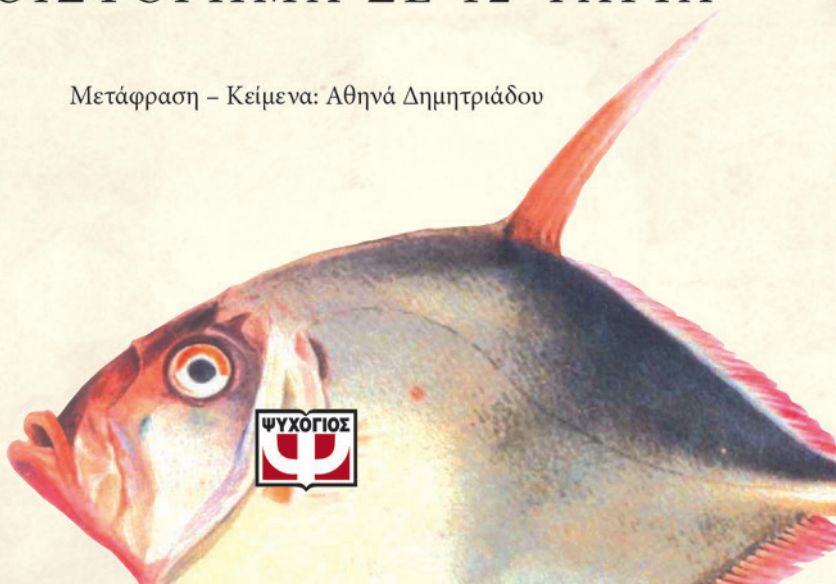
Ρίτσαρντ Φλάναγκαν

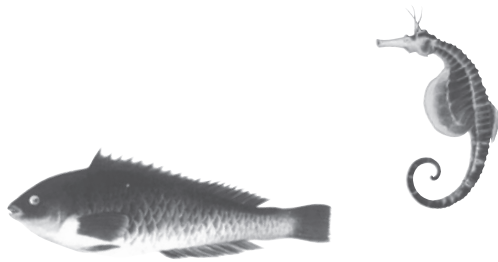
ΒΡΑΒΕΙΟ COMMONWEALTH
ΒΡΑΒΕΙΟ BOOKER 2014

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΙΧΘΥΩΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΣΕ 12 ΨΑΡΙΑ

Μετάφραση – Κείμενα: Αθηνά Δημητριάδου

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΙΧΘΥΩΝ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΣΕ 12 ΨΑΡΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Εγχειρίδιο ιχθύων: Μυθιστόρημα σε 12 ψάρια**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Gould's Book of Fish

Από τις Εκδόσεις Random House Australia Pty Ltd, Σίντνεϊ 2012

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Richard Flanagan

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ – ΚΕΙΜΕΝΑ: Αθηνά Δημητριάδου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Γουρνιεζάκη

ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου

© Richard Flanagan, 2001

© Εξωφύλλου: Random House Australia

© Εικόνων εξωφύλλου: Allport Library and Museum
of Fine Arts/State Library of Tasmania

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2022

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Άγρα, Φεβρουάριος 2006

Δεύτερη έκδοση: Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ με νέα αναθεωρημένη μετάφραση,
Φεβρουάριος 2022

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4088-0

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4089-7

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Από το 1979

Έδρα:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Publishers since 1979

Head Office:

121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore:

13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

Ρίτσαρντ Φλάναγκαν

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΙΧΘΥΩΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΣΕ 12 ΨΑΡΙΑ

Μετάφραση – Κείμενα: Αθηνά Δημητριάδου

*Για τη Ρόξι, την Τζιν και την Ελίζα,
που κολυμπώντας διευρύνουν τους δακτύλιους του δέους*

Η μητέρα μου είναι ψάρι.
Γουίλιαμ Φόκνερ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση <i>Εγχειρίδιο ανάγνωσης</i>	13
--	----

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΙΧΘΥΩΝ

<i>Ο προγαστώρ ιππόκαμπος</i>	21
<i>Το κέλι</i>	61
<i>Ο διόδους ο ακανθωτός</i>	119
<i>Ο ουρανοσκόπος</i>	163
<i>Το γουρουνόψαρο</i>	198
<i>Το φιδόχελο</i>	227
<i>Ο πριστιοφόρος</i>	257
<i>Το οστράκιο</i>	280
<i>Το λοφιοφόρο φνκόψαρο</i>	323
<i>Η καραβίδα του γλυκού νερού</i>	344
<i>Το χριστόψαρο</i>	368
<i>Ο δράκος των φνκιών</i>	399
<i>Επίλογος</i>	413

Παράρτημα στην ελληνική έκδοση <i>Λεξιλόγιο ιχθύων</i>	415
<i>Τασμανία</i>	418

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Εγχειρίδιο ανάγνωσης

Εγχειρίδιον: 1. Ξιφίδιο, σπιλέτο. 2. Μικρόν βιβλίον, περιέχον εν περιλήψει γνώσεις αφορώσες επιστήμην τινά ή τέχνην.

(Και οι δύο χρήσεις σχετίζονται εμμέσως και ως έναν βαθμό με το κείμενο που ακολουθεί.)

Όταν σε μια επίσκεψή του στη Βιβλιοθήκη και Μουσείο Καλών Τεχνών του Όλπορτ ο Ρίτσαρντ Φλάναγκαν είδε για πρώτη φορά το *Sketchbook of Fishes*, που είχε φιλοτεχνήσει περί το 1832 ο βαρυποινίτης Γουίλιαμ Μπιούλοου Γκουλντ (1801-1853), εκστασιάστηκε. «Τα ψάρια», έγραψε, «είχαν μια υπέροχη φωτεινότητα. Έκλειναν μέσα τους μεγάλη αγάπη και ανθρωπιά. Μέχρι τότε δεν είχε ποτέ τύχει ν' ακούσω γι' αυτό το βιβλίο. Ο Γκουλντ δεν είναι και τόσο γνωστός εδώ, γιατί, βέβαια, ήταν βαρυποινίτης καλλιτέχνης – μεγάλο όνομα πάντως δεν ήταν, δεδομένου ότι μιλάμε για την τέχνη ενός βάρβαρου ατόμου. Μεταξύ άλλων, ήταν και παραχαράκτης. Όμως αυτά τα ψάρια είχαν κάτι το θαυμάσιο, αν και κανένας δεν τους έδινε σημασία. Κανένας δεν τα είχε προσέξει».

Γεννημένος στην Τασμανία, με μακρινούς προγόνους Ιρλανδούς βαρυποινίτες, που εξορίστηκαν εκεί κατά τη διάρκεια του Μεγάλου Λιμού (1845-1852), ο Φλάναγκαν αποφάσισε να ασχο-

ληθεί με την ιστορία της Αυστραλίας του δέκατου όγδοου και δέκατου ένατου αιώνα, με αφορμή το ενδιαφέρον που του προκάλεσε το *Sketchbook of Fishes*. Από το 1787, οπότε άρχισαν οι αποστολές βαρυποινιτών από τη Βρετανία στην Αυστραλία, το «αποπαίδι» αυτό της Βρετανικής Κοινοπολιτείας εξελίχθηκε με τον καιρό σε «φυσική φυλακή, σε ένα αχανές, αλλόκοτο κολαστήριο, όπου οι τοίχοι περιίττευαν».

Γνωρίζοντας από τις διάφορες προφορικές αφηγήσεις την ιστορία των βαρυποινιτών –όλοι τους είχαν φτάσει στη Γη του Βαν Ντίμεν, όπως ήταν τότε το όνομα της Τασμανίας, έπειτα από σχεδόν οκτάμηνο ταξίδι, που το έβγαζαν κλεισμένοι στο αμπάρι του πλοίου–, ο Φλάναναγκαν επιλέγει να μην ασχοληθεί με την επίσημη Ιστορία, αλλά με εκείνο το κομμάτι της που έχει μείνει στο σκοτάδι, με την περιβόητη «Σιωπή της Αυστραλίας». Πρόκειται για έναν πολύ εύστοχο χαρακτηρισμό της πλήρους αποσιώπησης, τόσο εκ μέρους του νεότευκτου κράτους όσο και εκ μέρους της Κοινοπολιτείας συνολικά, οποιασδήποτε αναφοράς στις άθλιες συνθήκες ζωής των καταδίκων. Συνάμα και οποιασδήποτε αναφοράς στην εξόντωση των Αβορίγινων.

Ο συγγραφέας αποφασίζει να μιλήσει όχι απλώς για λογαριασμό, αλλά με τη φωνή εκείνων που δεν είχαν επί δύο αιώνες ούτε φωνή ούτε πρόσωπο. Ο Γουίλιαμ Μπιούλουου Γκούλντ, ο βαρυποινίτης καλλιτέχνης που κέντρισε το ενδιαφέρον του συγγραφέα, θα γίνει το κεντρικό πρόσωπο του βιβλίου – από κοντά, βέβαια, και τα ψάρια του. Διότι, άμα δεν μπορείς να απεικονίσεις πρόσωπα, ζωγραφίζεις ψάρια. Και τους δίνεις κάποια –λίγα αλλά εύγλωττα– ανθρώπινα χαρακτηριστικά. «Ξέρω», δηλώνει ο Γκούλντ, «ότι πρέπει να ξεκαθαρίσω ευθύς εξαρχής πώς απέκτησα τη συνήθεια να ζωγραφίζω ψάρια & και γιατί οι ζωγραφιές με τα ψάρια απέκτησαν τόση σημασία για μένα, όμως, για να είμαι ειλικρινής, τίποτα δε μου είναι πια ξεκάθαρο & όλη αυτή η ιστορία ξεπερνάει τα όρια της κατανόησης κι ακόμη περισσότερο της εξήγησης. Σας βεβαιώνω ότι σ’ αυτή την αποικία

δε ζωγραφίστηκε ποτέ ούτε μία εικόνα κατάδικου & ότι αυτή καθαυτή η ζωγραφική τέτοιων έργων επέσυρε αυστηρότατη ποινή. Σκεφτείτε το μια στιγμή, είναι απορίας άξιο ότι απ' αυτή την περίοδο & απ' αυτόν τον τόπο δε θα επιβιώσει κανενός είδους οπτικό υλικό, ούτε καν ένα σκίτσο των σακατεμένων, των εξευτελισμένων, του Διοικητή έστω».

Η ανάγκη να κουκουλωθεί ένα παρελθόν δύο αιώνων είχε κριθεί επιτακτική από τους κρατούντες. Δεν έπρεπε να υπάρχουν τεκμήρια για τη ζωή των βαρυποινιτών. Ούτε για το πώς εξαφανίστηκαν οι Αβορίγινες. Που στην αρχή δέχτηκαν την αποικιοκρατική παρουσία χωρίς εχθρότητα, για να εξοντωθούν στην πορεία, απλώς και μόνο επειδή η παρουσία τους λειτουργούσε «επιβαρυντικά». Δεν έπρεπε να υπάρχουν τεκμήρια ούτε καν για την καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας. (Ο Φλάνναγκαν είναι ακτιβιστής για θέματα φυσικού περιβάλλοντος.)

Με ήρωα τον Γκουλντ, κλασική φιγούρα βαρυποινίτη-ήρωα/αρχετυπικού παρία μέσα σ' ένα βίαιο και απάνθρωπο καθεστώς, ο Φλάνναγκαν θα ανα-δημιουργήσει ανείπωτες ιστορίες για να στήσει το σκηνικό του παρελθόντος, ένα σκηνικό βίας, εξαθλίωσης, εξευτελισμού, οδύνης σωματικής και ψυχικής, τρόμου, φρίκης, ζόφου, παραλογισμού, παράνοιας: «Υπήρχαν κι άλλα εξωτικά βασανιστήρια με ονόματα που απέπνεαν διαστραμμένη διάθεση εξευτελισμού – η Κόρη του Σκουπιδιαόρη, η Σκούπα της Μάγισσας, το Ζεμάτισμα της Κυράς. Το πιο φοβερό απ' όλα... ήτανε η Κούνια του Μωρού, μια σιδερένια σχάρα όπου ο τιμωρημένος δενότανε ανάσκελα, συχνά αφού τον είχαν πρώτα μαστιγώσει, κι έμενε εντελώς ακίνητος εβδομάδες ολόκληρες». Για τη σκιαγράφηση ενός παρελθόντος στυγνής καταπίεσης ο Φλάνναγκαν καταφεύγει συχνά στην υπερβολή. Οι περιγραφές του φλερτάρουν με την τεχνική του gothic, εν ολίγοις με την περιγραφή ενός συσκοτισμένου, ζοφερού, απειλητικού τοπίου και

παρελθόντος. Η χρήση του τοπωνυμίου Τρανσυλβανία δεν μπορεί παρά να θυμίζει στον αναγνώστη την επικράτεια του κόμη Δράκουλα, με ό,τι συνεπάγεται.

Για ένα τέτοιο παρελθόν, που αναπόφευκτα επιστρέφει και αναστατώνει το παρόν, η εξιλέωση παραμένει το ζητούμενο. Το περιβόητο *convict stain*, το στίγμα του σωφρονιστικού συστήματος των βαρυποινιτών, δεν εξαλείφεται με τίποτα. Ούτε, βέβαια, το στίγμα της εξόντωσης των Αβορίγινων ή της καταστροφής της γλωρίδας και της πανίδας.

Ο Γκουλντ φέρει πολλά χαρακτηριστικά του τυπικού ήρωα-παλιάνθρωπου, όπως σκιαγραφείται ειδικά στο αμερικανικό και το αυστραλιανό gothic των δύο τελευταίων αιώνων: κατεργάρης, πονηρός, αδίστακτος αλλά και ευαίσθητος, αψηφάει νόμους και κανόνες, όμως ξέρει και να κατανοεί και να συγχωρεί μέσα σε ένα παντελώς διεφθαρμένο σύνολο κρατούντων και κρατουμένων.

Τα πρόσωπα, ως έρμαια σκοτεινών δυνάμεων –όπου εδώ σκοτεινές δυνάμεις είναι κυρίως, αλλά όχι μόνο, οι αποικιοκράτες– δεν είναι ευκρινώς διαγεγραμμένα, με έντονα τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά. Είναι πρόσωπα θαμπά, που μπαμβγαίνουν στο κείμενο –με εξαίρεση, βέβαια, τον Γκουλντ–, πάντα σε δεύτερο πλάνο, για να παίξει το καθένα έναν ρόλο στην ιστορία, ρόλο που, παρότι δεν είναι κεντρικός, προσθέτει μία ψηφίδα σ' αυτό το οικοδόμημα της φρίκης.

Επιπλέον, το κείμενο βασίζεται σε ένα μοτίβο πασίγνωστο στο gothic, σ' εκείνο του χαμένου χειρογράφου. Δειγματοληπτικά αναφέρω ότι στον *Δράκουλα* του Μπραμ Στόκερ υπάρχει το μοτίβο των επιστολών, στον *Φρανκενστάιν* της Μαίρης Σέλεϊ το μοτίβο του χαμένου χειρογράφου και στο *Στρίψιμο της βίδας* του Χένρι Τζέιμς η χαμένη μεταγραφή του χειρογράφου της γκουβερνάντας. Εδώ ο Σιντ Χάμετ βρίσκει το *Εγχειρίδιο ιχθύων* για να το χάσει με τρόπο μυστηριώδη και να το μεταγράψει τελικά από μνήμης.

Πάντως ο Φλάναγκαν δε μένει αυστηρά στα πλαίσια του gothic, αν και κάνει ευρεία χρήση του. Οποιοδήποτε εργαλείο αποτελεσματικό στη γραφή του είναι η παρωδία και η ειρωνεία, που συνδέουν ευφυώς το παρελθόν με το παρόν, με ένταση και δηκτικότητα. Η προσπάθεια του Διοικητή, φερειπείν, να προωθήσει τα μεγαλεπήβολα σχέδιά του ώστε η Νήσος Σάρα όχι απλώς να φτάσει, αλλά και να ξεπεράσει τη σύγχρονη Ευρώπη –βλέπε κατασκευή κυκλικής σιδηροδρομικής γραμμής στο νησί– θα ήταν ομολογουμένως πολύ διασκεδαστική, αν δεν προκαλούσε αυτομάτως μελαγχολικούς συνειρμούς. Άλλωστε, το βιβλίο ξεκινάει με στιγμιότυπα από τη σημερινή Τασμανία, συνδέοντας το σκοτεινό τώρα με το σκοτεινό τότε, υπογραμμίζοντας έτσι και την κυκλική δομή του μυθιστορήματος. Το σκίτσο της σημερινής Τασμανίας παρουσιάζει ένα τοπίο άχαρο και θλιβερό, με τους ανθρώπους να κάνουν δουλειές του ποδαριού, μια που υπάρχει ανεργία, και με τους άνεργους να ξημεροβραδιάζονται μπροστά στον «κουλοχέρη».

Πόσο ιστορικό είναι το βιβλίο; Όσο γκροτέσκα και αν φαντάζουν ορισμένα στιγμιότυπα, έχουν ιστορική βάση. Για παράδειγμα, τα κομμένα κεφάλια των μαύρων μέσα στα βαρέλια που θα σταλούν στο Λονδίνο στέλνονταν πράγματι για ψευτοπιστημονικούς σκοπούς, για τη μέτρηση της περιμέτρου του κρανίου των μαύρων και την εξαγωγή παρανοϊκών συμπερασμάτων. Το πανοπτικόν, η φυλακή που θα έδινε τη δυνατότητα στους δεσμώτες να παρακολουθούν τις κινήσεις των βαρυποινιτών χωρίς να γίνονται αντιληπτοί, ήταν μέσα στο πρόγραμμα της μητρόπολης, έστω και αν δεν υλοποιήθηκε ποτέ στην Τασμανία. Η αντιμετώπιση των βαρυποινιτών στο Λιμάνι Μακνέρι, στο Πορτ Άρθουρ και αλλού, τα απερίγραπτα σωματικά και ψυχικά μαρτύρια, οι αποτρόπαιες μηχανές βασανιστηρίων, οι κτηνώδεις ακρότητες καθόλου δεν απέχουν από την πραγματικότητα. «Μια φορά κι έναν καιρό συνέβαιναν πράγματα φοβερά και τρομερά, αλλά πάει καιρός που συνέβαιναν όλα αυτά σε τόπο

μακρινό, και όλοι μας ξέρουμε πως εδώ δε συμβαίνουν τέτοια πράγματα, ούτε τώρα ούτε σ' εμάς», σημειώνει με σημασία ο ήρωας του Φλάνναγκαν.

Αξίζει να ειπωθούν δυο κουβέντες και για τη γλώσσα: η σλανγκ των βαρυντοινιτών είναι πιστή αναπαραγωγή εκείνης του δέκατου ένατου αιώνα, όπως την παραδίδουν τα λεξικά. Παράλληλα η αφήγηση παραπέμπει με το στιλιζαρισμένο, συχνά σε βαθμό εκζήτησης, ύφος της σε κείμενα προηγούμενων αιώνων. Εκείνο, όμως, που προκαλεί ασυζητητί τον θαυμασμό του αναγνώστη είναι το πώς η σκατολογία συνυπάρχει με ιδιαίτερος λυρικές περιγραφές και πώς οι φαινομενικά εξωφρενικοί συνδυασμοί δίνουν ένα αποτέλεσμα πολυποίκιλα ερεθιστικό.

Σε κριτική του για τον *Καλόγερο* (1796) του Μάθιου Γκρέγκορι Λιούις, από τα πλέον χαρακτηριστικά και αγαπητά δείγματα του gothic, ο ποιητής Σάμιουελ Τέιλορ Κόουλριτζ επαίνεσε τον συγγραφέα για μια «τολμηρότατη και επιτυχεστάτη σύλληψή του»: για την εικόνα του περιπλανώμενου Ιουδαίου με τον καιόμενο σταυρό στο κεφάλι. Τέτοιοι ασύλληπτοι, εκτυφλωτικοί συνδυασμοί, είτε σε επίπεδο γλώσσας είτε σε επίπεδο εικονοπλασίας, διατρέχουν όλο το *Εγχειρίδιο ιχθύων*, διεκδικώντας μαχητικά την προσοχή και τη συμμετοχή του αναγνώστη.

Αθηνά Δημητριάδου
Σεπτέμβρης 2021

Θερμές ευχαριστίες στον Αχιλλέα Δημητρόπουλο για τη βοήθεια και τις επισημάνσεις του σχετικά με τη χλωρίδα της Τασμανίας, που αποδείχθηκαν πολύτιμες στη μετάφραση.

A.A.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΙΧΘΥΩΝ

Ο προγάστωρ ιππόκαμπος

*Πώς ανακάλυψα το Εγχειρίδιο ιχθύων
– Έπιπλα-μαϊμούδες & θαυματουργά γιατροσόφια
– Το Κόνγκα – Ο κύριος Χανγκ & ο Μόμπι Ντικ
– Ο Βίκτωρ Ουγκό & ο Θεός – Μια χιονοθύελλα
– Περί του γιατί η Ιστορία & οι ιστορίες δεν έχουν τίποτα
κοινό – Το βιβλίο εξαφανίζεται – Ο θάνατος της θείσσας
Μέιζι – Ο εκμανλισμός μου – Ο τοκετός του αρσενικού
ιππόκαμπου – Η πτώση*

I

Το δέος που ένιωσα όταν ανακάλυψα το *Εγχειρίδιο ιχθύων* το νιώθω ακόμη, θαμπωτικό σαν το φωσφόρισμα της μαρμαρόκολας* που αιχμαλώτισε το βλέμμα μου εκείνο το παράξενο πρωινό, στραφταλιστό σαν τις αλλόκοτες δίνες που έδωσαν χρώμα στον νου μου και μάγεψαν την ψυχή μου – και αυτοστιγμεί η καρδιά μου και, ακόμη χειρότερα, η ζωή μου άρχισαν να ξετυλίγονται, μίτος φτενός, όλο κόμπους, στην ιστορία που θα διαβάσετε.

Τι να υπήρχε, άραγε, σ' αυτή την ελαφριά μαρμαρυγή που μ' έκανε να σκεφτώ πως την είχα ξαναζήσει τούτη τη ζωή, σαν

* Ειδική επεξεργασία του χαρτιού ώστε να αποκτά κυματοειδή σχήματα σαν τα νερά του μαρμάρου.

ινδουιστής μυστικιστής εσαεί παγιδευμένος στον Μεγάλο Τροχό; Που επρόκειτο να γίνει το πεπρωμένο μου; Που σφετερίστηκε τον χαρακτήρα μου; Που παρουσίασε το παρελθόν και το μέλλον μου ως όλον αδιαίρετο;

Να ήταν το υπνωτιστικό λαμπύρισμα που ξεγλιστρούσε σπειροειδώς από το ανοικονόμητο χειρόγραφο, απ' όπου ήδη ξετρυπώναν κολυμπώντας ιππόκαμποι και δράκοι των φυκιών και ουρανοσκόποι, καταυγάζοντας τη νιόβγαλτη, άχρωμη ακόμη μέρα; Να ήταν η θλιβερή ματαιότητα εκείνης της σκέψης πως τάχα μέσα μου εμπεριέχονται όλοι οι άνθρωποι και όλα τα ψάρια και όλα τα αντικείμενα; Ή μήπως ήταν κάτι πιο τετριμμένο – οι κακές παρέες και το ακόμη πιο κακό πιστό – που με οδήγησε σε τούτο το τρομερό αδιέξοδο που βρίσκομαι τώρα;

Χαρακτήρας και πεπρωμένο, δύο λέξεις, γράφει ο Γουίλιαμ Μπιούλοου Γκουλντ, για το ίδιο πράγμα – άλλο ένα θέμα, για το οποίο, όπως πάντα, υποπίπτει σε μέγα σφάλμα.

Ο καλός μου, ο γλυκός μου, ο κουτός μου Μπίλι Γκουλντ με τις χαζοϊστορίες του για την αγάπη, τόσο πολλή αγάπη, που ούτε τότε ούτε τώρα γινόταν να τραβήξουν σε μάκρος. Πολύ φοβάμαι, όμως, ότι άρχισα κιόλας να ξεστρατίζω από το θέμα μου.

Όλοι εμείς – οι ιστορίες μας, οι ψυχές μας, από τότε είχα αρχίσει να πιστεύω εξαιτίας των βρομοψαριών του – βρισκόμαστε σε μια διαδικασία συνεχούς διάλυσης και επανασύνθεσης, και τούτο το βιβλίο, όπως επρόκειτο να διαπιστώσω, μιλάει για το βουνό το κοπρόχωμα που είναι η καρδιά μου.

Ούτε καν η ανήσυχη πένα μου δεν μπορεί να πλησιάσει την έκστασή μου, το απερίγραπτο ξάφνιασμα, λες και τη στιγμή που άνοιξα το *Εγχειρίδιο ιχθύων* ο υπόλοιπος κόσμος μου – ο κόσμος! – βούλιαξε στο μαύρο σκοτάδι και το μόνο φως που απόμεινε σ' ολόκληρο το σύμπαν ήταν αυτό που έλαμπε μέσα από τούτες τις αρχαίες σελίδες μπροστά στα κατάπληκτα μάτια μου.

Ήμουνα χωρίς δουλειά, μια και τότε στην Τασμανία οι δουλειές ήταν λιγοστές, κι ακόμη λιγότερες είναι τώρα. Ίσως ο νους

μου να ήταν πιο επιρρεπής στα θαύματα απ' όσο θα ήταν σε άλληνη περίσταση. Σαν το φτωχό χωριατοκόριτσο από την Πορτογαλία που βλέπει την Παναγία, επειδή δε θέλει να δει τίποτε άλλο, να λαχταρούσα κι εγώ να μη βλέπω τίποτε άλλο εξόν τον κόσμο μου. Ίσως, εάν η Τασμανία ήταν ένας συνηθισμένος τόπος, όπου θα μπορούσες να βρεις μια συνηθισμένη δουλειά, όπου θα έτρωγες πολλές ώρες στριμωξίδι στις συγκοινωνίες για να φας τόσο κι άλλο τόσο από το συνηθισμένο άγχος σου, ώσπου να επιστρέψεις στη συνηθισμένη σου απομόνωση, όπου κανείς δε βλέπει ούτε στον ύπνο του πώς είναι να είσαι ιππόκαμπος, δε θα σου συνέβαιναν ανώμαλα πράγματα, όπως, φερεϊπειν, να γίνεις ψάρι.

Λέω ίσως, όμως δεν είμαι βέβαιος.

Μπορεί κάτι ανάλογο να συμβαίνει συχνά στο Βερολίνο ή στο Μπουένος Άιρες κι ο κόσμος απλώς να νιώθει τέτοιαν αμηχανία, ώστε να μην τολμάει να το ομολογήσει. Μπορεί η Παναγία να εμφανίζεται όλη την ώρα στα μεγαθήρια της Νέας Υόρκης και στα πολυώροφα τερατουργήματα του Βερολίνου και στα δυτικά προάστια του Σίδνεϊ και να καμώνονται όλοι πως δεν είναι εκεί, και να μη βλέπουν την ώρα να φύγει για να μην τους προκαλεί περισσότερη αμηχανία. Μπορεί η νέα Φάτιμα* να βρίσκεται κάπου στις απέραντες χέρσες εκτάσεις της Εργατικής Λέσχης Ρίβσμποϊ, μια άλλως πάνω από τη φωτεινή επιγραφή που τρεμοσβήνει «ΣΤΟΝ ΠΥΡΕΤΟ ΤΟΥ ΜΠΛΑΚΤΖΑΚ».

Μήπως την ώρα που όλες οι πλάτες είναι γυρισμένες, που όλα τα πρόσωπα είναι προσηλωμένα στα αργόστροφα μόνιτορ, δεν υπάρχει ούτε ένας μάρτυρας για να δει τη γριά που αιωρείται ενόσω συμπληρώνει ένα δελτίο Κίνο; Δεν αποκλείεται να έχουμε χάσει την ικανότητά μας αυτήν, την έκτη αίσθηση που

* Κωμόπολη της κεντρικής Πορτογαλίας, από τους πιο γνωστούς τόπους λατρείας της Παναγίας, ανάλογος με τη Λούρδη.

μας επιτρέπει να βλέπουμε θαύματα, να έχουμε οράματα και να καταλαβαίνουμε ότι είμαστε κάτι άλλο, πιο σπουδαίο απ' ό,τι μας έχουν πει. Δεν αποκλείεται η εξέλιξη να συνεχίζει την αναστροφή πορείας της περισσότερο καιρό απ' όσο φαντάζομαι, οπότε είμαστε ήδη θλιβερά, βουβά ψάρια. Λέω τώρα. Δεν είμαι σίγουρος και οι μόνοι άνθρωποι που τους έχω εμπιστοσύνη, ο κύριος Χανγκ* και το Κόνγκα**, επίσης δεν είναι σίγουροι.

Για να είμαι ειλικρινής, έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι σε τούτη τη ζωή δεν υπάρχουν πολλά πράγματα για τα οποία μπορεί να είναι κανείς σίγουρος. Παρά την εντύπωση που τείνετε να σχηματίσετε για την ύπαρξη ολοένα και περισσότερων αποδείξεων περί του αντιθέτου, προσωπικά εκτιμώ την αλήθεια, αλλά, καταπώς ρωτούσε και ο Γουίλιαμ Μπιούλοου Γκουλντ τα ψάρια του πολύ καιρό αφότου τα είχαν τινάξει εξαιτίας των αμέτρητων περιπτώσεων αποριών του, πού βρίσκεται η αλήθεια;

Όσο για μένα, μου έχουν πάρει πια και το βιβλίο κι όλα τ' άλλα, και στο κάτω κάτω τι παραπάνω είναι τα βιβλία από παραμύθια, στα οποία δεν μπορεί κανείς να βασίζεται;

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν κάποιος ονόματι Σιντ Χάμετ, που ανακάλυψε ότι δεν ήταν αυτός που νόμιζε πως ήταν.

Μια φορά κι έναν καιρό υπήρχαν θαύματα και ο περί ου ο λόγος Χάμετ πίστεψε ότι παρασύρθηκε κι αυτός σ' ένα από αυτά. Ίσαμε εκείνη τη μέρα τα έβγαζε πέρα χάρη στο μυαλό του, ηπιότερος τρόπος να πεις πως η ζωή του ήταν ένα μονόπρακτο απογοήτευσης. Από εκείνη τη μέρα θα άρχιζε να υφίσταται την απάνθρωπη κακουχία της πίστης.

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν κάποιος ονόματι Σιντ Χάμετ που είδε στο φέγγος ενός παραξενου βιβλίου για ψάρια να καθρεφτίζεται η ιστορία του, μια ιστορία που άρχισε σαν παραμύ-

* Mr Hung: στη σλανγκ σημαίνει «αυτός που την έχει μεγάλη».

** Αφροκουβανέζικο τύμπανο κωνικού σχήματος που παίζεται με τα χέρια.

θι και τέλειωσε σαν παιδικό τραγουδάκι, χιπ-χοπ, εμπρός, εμπρός, καβάλα στ' αλογάκι για Μπάνμπουρι Κρος.

Μια φορά κι έναν καιρό συνέβαιναν πράγματα φοβερά και τρομερά, αλλά πάει καιρός που συνέβαιναν όλα αυτά σε τόπο μακρινό και όλοι μας ξέρουμε πως εδώ δε συμβαίνουν τέτοια πράγματα, ούτε τώρα ούτε σ' εμάς.

II

Μέχρι τότε αφιέρωνα τον χρόνο μου στην αγορά παλιών, μισοσάπιων επίπλων, τα οποία ταλαιπωρούσα ακόμη περισσότερο, με κάθε λογής επέμβαση που μπορεί να βάλει ο νους του ανθρώπου. Ενόσω κοπανούσα τα ταπεινά ντουλάπια με σφυριά για να αναβαθμίσω τη θλιβερή πατίνα ή ανακούφιζα την κύστη μου πάνω στα παλιά μεταλλικά κομμάτια για να αναδείξω τη δύσοσμη σκουριά, αμολώντας ταυτόχρονα κάθε λογής προστυχόλογα για να νιώθω καλύτερα, φανταζόμουν πως αυτά τα έπιπλα ήταν οι τουρίστες που θα γίνονταν οι αναπόφευκτοι αγοραστές τους, όλοι αυτοί που θα αγόραζαν, επειδή είχαν κάνει το λάθος να πιστέψουν πως αγόραζαν κατάλοιπα ενός ρομαντικού παρελθόντος αντί γι' αυτό που πραγματικά ήταν, αποδεικτικά στοιχεία ενός σαπρού παρόντος.

Η θεία του πατέρα μου, η Μείζι, έλεγε πως ήταν θαύμα που είχα βρει δουλειά κι εγώ έλεγα μέσα μου πως κάτι θα 'ξερε, μήπως αυτή δε με είχε πάει σε ηλικία εφτά ετών στο γήπεδο του Νορθ Χόμπαρτ, μέσα στο υπέροχο ρουμπινί φως του όψιμου χειμώνα, για να κάνω το θαύμα μου με την παρουσία μου και να κερδίσει η Νορθ Χόμπαρτ τον ημιτελικό στο ποδόσφαιρο; Εκείνη πάλι με ένα μπουκαλάκι αγίασμα από τη Λούρδη είχε ραντίσει το λασπερό γρασίδι του γηπέδου. Προπονητής της ομάδας ήταν ο Μέγας Τζον Ντεβερό κι εγώ είχα τυλιχτεί το κόκκινο και γαλάζιο κασκόλ των Ντέμον κι ήμουν σαν μουμιοποιημένη αι-

γυπτιακή γάτα, φαίνονταν μόνο τα μάτια μου, μεγάλα κι όλο περιέργεια. Στο ημίχρονο έτρεξα έξω να κρυφοκοιτάξω ανάμεσα από το δάσος των στιβαρών μηρών των παικτών που ανάδιναν το άρωμα της Ντίλχιτ* και ν' ακούσω τον συναρπαστικό λόγο του Μεγάλου Τζον Ντεβερό.

Η Νορθ Χόμπαρτ υστερούσε καμιά δωδεκαριά γκολ κι εγώ ήξερα ότι ο Τζον Ντεβερό θα έλεγε κάτι σπουδαίο στους παίκτες του, όπως και ότι ο Τζον Ντεβερό δεν ήταν ο άνθρωπος που θα απογοήτευε τους οπαδούς του. «Βγάλτε από το μυαλό σας τα γαμημένα τα θηλυκά», τους έλεγε. «Εσύ, Ρόνι, άσ' την την Τζόντι. Όσο για σένα, Νόμπι, όσο πιο γρήγορα τη βγάλεις αυτή τη Μαίρη απ' το μυαλό σου, τόσο το καλύτερο». Και πάει λέγοντας. Ήταν καταπληκτικό ν' ακούς όλα αυτά τα κοριτσιίστικα ονόματα και τι ρόλο έπαιζαν στο ημίχρονο γι' αυτούς τους γίγαντες. Όταν τελικά νίκησαν, αφού έκαναν τον άνεμο κλοτσιές, έμαθα πια πως έρωτας και νερό είναι αχτύπητος συνδυασμός.

Αλλά για να επιστρέψω στη δουλειά μου με τα έπιπλα, επρόκειτο, όπως το έθεσε η Ρένι Κόνγκα (σπεύδω να πω, για την περίπτωση που θα διαβάσει το κείμενό μου κάποιος συγγενής της και θα ενοχληθεί, επειδή δεν ήταν ακριβώς αυτό το όνομά της, ότι κανείς δεν μπορούσε να θυμηθεί το πλήρες ιταλικό της επίθετο και κατά έναν περίεργο τρόπο το Κόνγκα ταίριαζε με το λυγερό κορμί της και τα κολλητά, σκούρα ρούχα με τα οποία συνήθιζε να καλύπτει εκείνη τη φιδίσια σιλουέτα), η υπεύθυνη για την επιτήρησή μου δικαστική λειτουργός την εποχή εκείνη, επρόκειτο για ασχολία με προοπτικές, ειδικότερα όταν θα κατέφταναν τα κρουαζιερόπλοια γεμάτα ηλικιωμένους και ευτραφείς Αμερικανούς. Με τις πεταχτές κοιλιές τους, τα σορτσάκια τους, τα περίεργα λιπόσαρκα κανιά τους και τα ακόμη πιο περίεργα τεράστια άσπρα παπούτσια τους, που σηματοδοτούσαν

* Αλοιφή ειδική για μασάζ των καταπονημένων μυών.

το τέλος εκείνων των υπερμεγεθών σωμάτων, οι Αμερικανοί ήταν τα τρισχαριτωμένα ερωτηματικά του ανθρώπινου είδους.

Λέω τρισχαριτωμένα, αλλά αυτό που εννοώ είναι ότι είχαν λεφτά.

Είχαν επίσης και τις προτιμήσεις τους, που ήταν ιδιόμορφες, αλλά σε ζητήματα συναλλαγής τούς έβρισκα αρκούντως συμπαθητικούς – κι αυτοί εμένα. Για ένα διάστημα μάλιστα το Κόνγκα κι εγώ κάναμε χρυσές δουλειές με κάτι παλιές καρέκλες που είχε αγοράσει σε μια δημοπρασία, τότε που στην Τασμανία έκλεινε ένα ακόμη Γραφείο Υπουργού. Τις έβαψα, λοιπόν, με διάφορες ζωηρές ριπολίνες, τις έτριψα με αμμόχαρτο, τις έγδαρα ελαφρά με έναν τρίφτη λαχανικών, τις κατούρησα και τις πούλησα για έπιπλα Σέικερ*, τα οποία είχαν φτάσει μέχρι εδώ από τον προηγούμενο αιώνα με τα φαλινοθηρικά από το Ναντάκιτ, όπως θα απαντούσαμε σε τυχόν ερωτήσεις, σε κάποια από τις αδιάκοπες εξερευνήσεις των νότιων ωκεανών, στο κυνήγι των μεγάλων λεβιathan.

Στην ουσία αυτό που αγόραζαν οι τουρίστες ήταν το παραμύθι, το μόνο παραμύθι που θα αγόραζαν Αμερικάνοι, ένα παραμύθι αμερικάνικο, ένα χαρούμενο, συνταρακτικό παραμύθι, το Πώς-Τους-Βρήκαμε-Ζωντανούς-Και-Τους-Φέραμε-Πίσω-Στην-Πατρίδα, και για ένα διάστημα ήταν μια χαρά παραμύθι. Σε τέτοιο σημείο, που μείναμε από εμπόρευμα κι η Κόνγκα αναγκάστηκε να οργανώσει και παράμετρο παραγωγής στο εγχείρημά μας, κλείνοντας συμφωνία με μια άρτι αφιχθείσα οικογένεια Βιετναμέζων, ενώ εγώ από τη μεριά μου φρόντισα να τυπωθεί καλαίσθητα η ιστορία μαζί με κάτι αυθεντικές ταμπελίτσες γνησιότητας από έναν ανύπαρκτο φορέα, τον

* Έπιπλα ονομαστά για την αντοχή και την απλότητά τους, έργα αμερικανικής χιλιαστικής ομάδας με ρίζες στην Αγγλία του δέκατου όγδοου αιώνα. Οι Σέικερ (Shakers) ονομάστηκαν έτσι λόγω της συνήθειάς τους να λιχνίζουν την ώρα της θείας λειτουργίας.

οποίο βαφτίσαμε Ένωση Παλαιοπωλών της Γης του Βαν Ντίμεν.

Η ιστορία του Βιετναμέζου (το όνομά του ήταν Λάι Που Χανγκ, όμως το Κόνγκα, που πίστευε στην έννοια του σεβασμού, πάντα επέμενε να τον αποκαλούμε κύριο Χανγκ) ήταν εξίσου ενδιαφέρουσα με οποιαδήποτε παλιά ιστορία φαλαιοθηρίας, η φυγή της οικογένειάς του από το Βιετνάμ πιο επικίνδυνη από οποιαδήποτε άλλη, το ταξίδι τους για την Αυστραλία σ' ένα ασφυκτικά γεμάτο, εγκαταλειμμένο από τον ιδιοκτήτη του κινέζικο ψαροκάικο πολύ πιο απελπισμένο, και συν τοις άλλοις όλη η οικογένεια ήταν δεξιότεχνες στο σκάλισμα του φαλινοκόκαλου – δευτερεύουσα ασχολία, οφείλω να προσθέσω, με την οποία ασχολούμασταν ως ευυπόληπτοι έμποροι. Ως πρότυπα για τα χαρακτηριστικά του ο κύριος Χανγκ είχε τις ξυλογραφίες του *Μόμπι Ντικ* από μια παμπάλαια έκδοση της Σύγχρονης Βιβλιοθήκης.

Όμως ούτε ο ίδιος ούτε η οικογένειά του είχαν έναν Μέλβιλ, έναν Ίσμαελ, έναν Κούικουεγκ ή έναν Άχαμπ στο κατάστρομα, δεν είχαν καν ρομαντικό παρελθόν, παρά μόνο τα βάσανα και τα όνειρά τους, σαν όλους εμάς τους υπόλοιπους, και παραήταν όλα τους βρομερά κι αθεράπευτα ανθρώπινα, ώστε δεν είχαν την παραμικρή αξία για τα αδηφάγα ερωτηματικά. Για να μην τους αδικούμε, απλώς επιδίδωκαν κάτι που θα τους προστάτευε από το παρελθόν και από τους ανθρώπους γενικά και όχι κάτι που ίσως στην πορεία τούς έβγαине οδυνηρό ή ανθρωπινό.

Όπως κατάλαβα με τον καιρό, ήθελαν ιστορίες στις οποίες ήταν ήδη έγκλειστοι και όχι ιστορίες στις οποίες εμφανίζονταν στον πλευρό του αφηγητή, συνεργοί στην απόδραση. Ήθελαν να σε ακούσουν να λες «φαλαιοθηρικό», για να μπορούν να αποκριθούν «Μόμπι Ντικ» και να ανακαλούν εικόνες από μίνι σειρές με το ίδιο όνομα. Οπότε καπάκι να τους λες «Αντίκα», για να σου απαντήσουν «Πόσο;».

Τέτοιας λογής ιστορίες.

Απ' αυτές που κόβουν μονέδα.

Όχι σαν τα παραμύθια του κυρίου Χανγκ, για τα οποία δεν

υπήρξε ποτέ ερωτηματικό να θελήσει να τα ακούσει, κάτι που ο κύριος Χανγκ κατά έναν πολύ περίεργο τρόπο αποδεχόταν, εν μέρει γιατί η πραγματική του φιλοδοξία δεν ήταν να γίνει οδηγός ατμοκίνητου γερανού, όπως ήταν κάποτε στη Χάι-Φονγκ Σίτι, αλλά ποιητής, ένα όνειρο που του επέτρεπε να υιοθετεί μια ρομαντικού τύπου παραίτηση μπροστά στην αδιαφορία ενός πωρωμένου κόσμου.

Διότι θρησκεία του κυρίου Χανγκ ήταν η λογοτεχνία. Λόγω τιμής. Ανήκε στους Κάο Ντάι, μια βουδιστική σέχτα η οποία θεωρούσε τον Βίκτωρα Ουγκό θεό. Εκτός από τη λατρεία του για τα μυθιστορήματα του θεού, ο κύριος Χανγκ έδειχνε εξοικειωμένος (και υπαινισσόταν μια κάποια πνευματική επικοινωνία) με αρκετούς ακόμη μεγάλους των γαλλικών συγγραφικών κύκλων του δέκατου ένατου αιώνα, τους οποίους, πέραν των ονομάτων –καμιά φορά μάλιστα ούτε καν αυτών– προσωπικά τους αγνοούσα.

Οι τουρίστες, βέβαια, βρίσκονταν στο Χόμπαρτ και όχι στη Χάι-Φονγκ Σίτι, άρα δεκάρα δεν έδιναν για τις προτιμήσεις του κυρίου Χανγκ, κι ήταν βέβαιο πως δεν επρόκειτο να βάλουν το χέρι στην τσέπη για τα παραμύθια του με τους ατμοκίνητους γερανούς ούτε για τους γερανούς του πατέρα του που ψάρευαν ούτε για τα ποιήματά του ή, εν προκειμένω, για τις σκέψεις του αναφορικά με τη σχέση Θεού και γαλατικής λογοτεχνίας. Οπότε ο κύριος Χανγκ άνοιξε ένα μικρό εργαστήριο κάτω από το κτίριο της παλιάς του Εταιρείας Ψευδαργύρου στη Λουτάνα κι έπιασε δουλειά, φτιάχνοντας καρέκλες ψευτοαντίκες και σκαλίζοντας ψευτοφαλαινοκόκαλα, για να είναι πλήρης η γκάμα της απάτης μας.

Στο κάτω κάτω τι τον ένοιαζε τον κύριο Χανγκ ή την οικογένειά του ή το Κόνγκκα ή εμένα;

Οι τουρίστες είχαν λεφτά κι εμείς τα είχαμε ανάγκη. το μόνο που ζητούσαν ως ανταπόδοση ήταν να τους λένε ψέματα και να τους εξαπατούν και να τους επαναλαμβάνουν το ένα και μονα-

δικό πράγμα που τους ενδιέφερε, ότι ήταν ασφαλείς, ότι η αίσθησή τους περί ασφάλειας –εθνικής, ατομικής, πνευματικής– δεν ήταν ένα κακό αστείο στημένο σε βάρος τους από ένα βαριεστημένο και ιδιότροπο πεπρωμένο. Να τους λένε πως σχέση ανάμεσα στο τότε και στο τώρα δεν υπάρχει, πως, για παράδειγμα, δεν ήταν ανάγκη να φοράνε μαύρο περιβραχιόνιο ή να έχουν τύψεις συνειδήσεως για τη δύναμή τους και τον πλούτο τους και για το ότι όλοι οι υπόλοιποι δεν είχαν ούτε το ένα ούτε το άλλο· πως δεν ήταν ανάγκη να αισθάνονται χάλια επειδή κανείς δεν μπορούσε ή δεν ήθελε να τους εξηγήσει γιατί ο πλούτος των λίγων κατά έναν περιέργο τρόπο ήταν άμεσα εξαρτημένος από τη δυστυχία των πολλών. Ευγενώς φερόμενοι εμείς προσποιούμασταν ότι όλα αφορούσαν την αγορά και την πώληση καρεκλών, εκείνοι να μας ρωτούν για τις τιμές και τα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και εμείς να απαντάμε ανάλογα.

Όμως το θέμα δεν ήταν ούτε οι τιμές ούτε η πολιτιστική κληρονομιά. Κάθε άλλο.

Οι τουρίστες είχαν επίμονα, άρρητα ερωτήματα και εμείς οφείλαμε να τα απαντάμε όσο καλύτερα μπορούσαμε. Αυτό που στην ουσία ρωτούσαν ήταν «Είμαστε ασφαλείς;», κι αυτό που στην ουσία απαντούσαμε εμείς ήταν «Όχι, όμως ένα οδόφραγμα από άχρηστα αγαθά θα μπορούσε ίσως να σας κόψει τη θέα». Δεδομένου δε ότι η ύβρις δεν είναι απλώς μια αρχαία ελληνική λέξη, αλλά και ένα ανθρώπινο συναίσθημα τόσο βαθιά ριζωμένο ώστε ίσως καλύτερα να το θεωρούμε αλάνθαστο ένστικτο, επιθυμούσαν επίσης να μάθουν «Εάν το λάθος είναι δικό μας, θα υποφέρουμε;», κι εμείς στην ουσία τούς απαντούσαμε «Ναι, και μάλιστα θα είναι αργό το μαρτύριό σας, όμως μια ψευτοαντίκα θα κάνει και εσάς και εμάς να το πάρουμε πιο ελαφρά». Θέλω να πω πως ήταν ένας τρόπος ζωής, μπορεί όχι ο καλύτερος, πάντως όχι και ο χειρότερος, και ναι μεν ήμουν διατεθειμένος να σηκώσω στην πλάτη μου όσες καρέκλες επρόκειτο να πουλήσουμε, όχι, όμως, και τα βάρη του κόσμου ολόκληρου.

Θα υποθέσετε ίσως πως ένα τέτοιο εγχείρημα θα είχε τύχει της μεγαλύτερης δυνατής επιδοκιμασίας, πως θα είχε αναπόφευκτα προοδεύσει, διαφοροποιηθεί, εξελιχθεί σε σωτήρια επιχείρηση παγκόσμιου βεληνεκούς και εθνικής υπερηφάνειας. Μέχρι και βραβείο εξαγόμενου προϊόντος θα μπορούσε να είχε κερδίσει. Η οποιαδήποτε πόλη με όνομα στις αλχημείες –το Σίδνεϊ, ας πούμε– θα είχε επιβραβεύσει πλουσιοπάροχα ανάλογη ονειρική λοβιτούρα. Αλλά εδώ είναι Χόμπαρτ, κι εδώ τα όνειρα παραμένουν αυστηρά προσωπική υπόθεση.

Οι ουκ ολίγες επιστολές από δικηγόρους, εκπροσώπους των τοπικών αντικέρ και η συνακόλουθη απειλή προσφυγής στη δικαιοσύνη είχε ως αποτέλεσμα το ξεπάτωμα του ευγενούς εγχειρηματός μας, της προσφοράς παραμυθίας στους συνταξιούχους εκπροσώπους της ετοιμόρροπης αυτοκρατορίας. Το Κόνγκα αισθάνθηκε επιτακτική την ανάγκη να εργαστεί ως σύμβουλος σε θέματα οικοτουρισμού μαζί με τον Βιετναμέζο κατασκευαστή αντικών-μαϊμούδων, όσο για μένα, αναζήτησα άλλη γραμμή πλεύσης.

III

Κι ήρθε έτσι το πράγμα ώστε εκείνο το χειμωνιάτικο πρωινό που επρόκειτο να αποδειχτεί μοιραίο, αλλά για την ώρα φαινόταν απλώς παγωμένο, βρέθηκα στις αποβάθρες της Σαλαμάνκα. Εκεί, σε μια μεγάλη παλιά αποθήκη από ψαμμίτη, βρέθηκα μπροστά σ' έναν χώρο που παρέμενε παλιατζίδικο, μια και οι τουρίστες δεν είχαν προφτάσει να τον σφετεριστούν και να τον μετατρέψουν σε ένα ακόμη κομψό, εξεζητημένο υπαίθριο εστιατόριο.

Χωμένο πίσω από κάτι παλιομοδίτικες ντουλάπες του 1940 από ξύλο μαύρης ακακίας, απ' αυτές που δε θα κινούσαν κανενός τουρίστα το ενδιαφέρον να τις αγοράσει για να συγχωρεθούν οι αμαρτίες του, πήρε το μάτι μου ένα παλιό φανάρι για το κρέας

από γαλβανισμένο σίδερο, το οποίο, με τη λαχτάρα του παιδιού που θέλει να μάθει τι κρύβεται μέσα, έσπενσα να ανοίξω.

Το μόνο που διέκρινα ήταν ένα πάκο παλιά γυναικεία περιοδικά, ανακάλυψη κονιορτοβοριθής όσο και απογοητευτική. Ήμουν έτοιμος να κλείσω το πορτάκι όταν κάτω από μισοξεχασμένες φήμες για θυελλώδεις έρωτες και φτηνιάρικα παραμύθια για μελαγχολικές χαμένες προγκίπισσες, το μάτι μου πήρε κάτι ξεραμένες μπαμπακερές κλωστές που ξεπρόβαλλαν εύθυμα σαν τα γένια της θείσας μου, της Μείζι, χωρίς ντροπή και οπωσδήποτε με μια δόση αρχαίας ζωντάνιας.

Το πορτάκι γρατζούνισε μια νότα σε μπεμόλ καθώς το άνοιγα ξανά και κοιτούσα μέσα, πιο προσεκτικά αυτή τη φορά. Είδα ότι οι κλωστές προεξείχαν από το μισοφθαρμένο δέσιμο ενός βιβλίου, του οποίου η ράχη ήταν ήδη φευγάτη. Με την ίδια προσοχή που θα μεταχειριζόμουν ένα πρώτης τάξεως ψάρι, πιασμένο αμετάκλητα στα δίχτυα μου, έσκυψα και σήκωσα τα περιοδικά, απελευθερώνοντας έτσι κάτω από τον όγκο τους κάτι που εκ πρώτης όψεως μου φάνηκε σαν κουρελιασμένο βιβλίο.

Το σήκωσα στο ύψος των ματιών μου.

Το πλησίασα στη μύτη μου.

Περιέργως δεν ανάδινε τη γλυκιά μούχλα του παλιού βιβλίου, αλλά τη μυρουδιά των θαλασσινών ανέμων που φυσούν από τη Θάλασσα της Τασμανίας. Με δέικτη ανάλαφρο διέτρεξα το εξώφυλλο. Παρότι κατασκοπισμένο –μια σκόνη ψιλή, μαύρη–, στην αφή ήταν σαν μετάξι. Ακριβώς τη στιγμή που σκούπιζα αυτή τη σκόνη των αιώνων, συνέβη το πρώτο από τα πολλά αξιοσημείωτα.

Έπρεπε να το είχα καταλάβει από τότε ότι δεν επρόκειτο για ένα συνηθισμένο βιβλίο, και πάντως όχι για βιβλίο με το οποίο έπρεπε να ανακατευτεί ένα κούτσουρο σαν κι εμένα. Γνωρίζω –ή τουλάχιστον νόμιζα ότι γνώριζα– τα όρια της εγκληματικής μου φύσης και πίστευα ότι είχα μάθει να λέω όχι σε κάθε βλακεία που συνεπαγόταν προσωπικό ρίσκο.

Όμως ήταν αργά. Είχα ήδη –όπως μου το είχαν θέσει στο παρελθόν, κατά τη διάρκεια νομικών μου εμπλοκών– εμπλακεί. Διότι κάτω από εκείνο το λεπτό μαύρο στρώμα σκόνης συνέβαινε κάτι εξαιρετικά ασυνήθιστο: το εξώφυλλο του βιβλίου, με την απομίμηση των νερών του μάρμαρου, εξέπεμπε μιαν αδιόρατη αλλά ολοένα και πιο έντονη πορφυρή λάμψη.

Μια φορά κι έναν καιρό, τότε, το μακρινό 1828, πριν αφανιστούν όλα τα πλάσματα της στεριάς κι όλα τα ψάρια της θάλασσας, ήταν ένας άντρας με το όνομα Γουίλιαμ Μπιούλοου Γκουλντ, ένας κατάδικος στη Γη του Βαν Ντίμεν, που αγάπησε μια μαύρη κι ανακάλυψε πολύ αργά πως η αγάπη δεν είναι ασφαλής. Ο χαζούλης Γκουλντ, ψεύτης, φονιάς, απατεώνας, παραχαράκτης, φαντασιόπληκτος, καταδικάστηκε ισόβια στην πιο βάρβαρη σωφρονιστική αποικία της Κοινοπολιτείας κι εκεί του ανέθεσαν να ζωγραφίσει ένα βιβλίο με ψάρια. Μια φορά κι έναν καιρό συνέβησαν πολλά και φοβερά...

Ένα συναρπαστικό έργο αναστοχασμού της ίδιας της Ιστορίας. Μια γαλήνια, ανατριχιαστική θεώρηση της ύπαρξης του ανθρώπου, που κολυμπά μονάχος στην παγωνιά του απείρου, όπως τα ψάρια στον ωκεανό.

Ένα συγκλονιστικό
αριστούργημα.

MINNEAPOLIS STAR TRIBUNE

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧΗΣ: 24770

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ